

Ympäristötietoisuuden parantaminen edellyttää alueellisten vastuutahojen yhteistyötä ja vastuuhenkilöiden nimeämistä

Aluehallintouudistuksen tuomat muutokset edellyttävät, että ympäristötietoisuuden parantamisesta vastuullisten alueellisten tahojen on lisättävä yhteistyötä. Tämän mahdollistamiseksi tulee jokaiseen ELY-keskukseen ja maakunnan liittoon nimetä ympäristötietoisuuden parantamisen/ympäristökasvatuksen vastuuhenkilöt.

Uusi aluehallintoa määrittelevä lainsäädäntö velvoittaa jokaisen ELY-keskuksen parantamaan ympäristötietoisuutta¹. Maakunnan liittoja ohjaavan lain perusteluissa liittojen uudeksi tehtäväksi on asetettu alueellisten ympäristötietoisuus- ja ympäristökasvatussuunnitelmien koordinointi.²

Ympäristötietoisuuden parantamiseen sisältyy ympäristökasvatus eli kestävän kehityksen kasvatus ja koulutus. Toiminta kattaa kaikki kestävän kehityksen ulottuvuudet. Kohderyhmänä ovat sekä lapset että aikuiset koko elinikänsä. Juuri aikuiset ovat lähivuosikymmenten suuri haaste kaikilla hallinnonaloilla ja -tasoilla. Esimerkiksi ilmastoystävällisiin kulutusvalintoihin ja energiansäästöön liittyvä neuvonnan tarve lisääntyy jatkuvasti. Aluehallinnolla on tärkeä rooli ja vastuu ympäristötietoisuuden parantamisessa sekä paljon ympäristöalan osaamista, jota eri väestöryhmät ja toimijat tarvitsevat.

Jotta aluehallinnossa voitaisiin täyttää lain asettamat ympäristötietoisuuden parantamista ja yhteistyötä koskevat veloitteet, esitämme johtoryhmällemme että:

1) Jokaiseen ELY-keskukseen tulee nimetä ympäristötietoisuuden parantamisesta ja verkostoitumisesta vastaava henkilö. Henkilöllä tulee olla tehtävään soveltuva koulutus, kokemusta ja pysyvä työsuhte, jotta yhteistyö paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa voidaan turvata. Tehtävän tulee näkyä ko. henkilön tehtäväkuvassa ja siihen tulee varmistaa riittävä työpanos ja tekninen tuki.

Resursoinnissa tulee lain mukaisesti ottaa huomioon tarve sovittaa yhteen ympäristötietoisuuden parantaminen ELY-keskuksen kaikkien kolmen vastuualueen tehtävissä (esim. yrittäjyyskasvatus, yritysten ympäristöjärjestelmät, osaaminen ja koulutus).

2) Jokaiseen maakunnan liittoon tulee nimetä ympäristötietoisuuden parantamisesta ja verkostoitumisesta vastaava henkilö. Maakuntien liitot vastaavat lain mukaan alueellisten ympäristötietoisuus- ja ympäristökasvatussuunnitelmien koordinoinnista. Liitoilla on yhteensovitustehtävä, joka koskee em. alueellisten suunnitelmien laatimista ja suunnittelun yhteensovittamista maakunnan suunnittelun kanssa. Tehtävän suorittamiselle on varmistettava asianmukainen resursointi (työaika, asiantuntijuus ja tekninen tuki). Resursointi tulee kirjata strategiaan asiakirjoihin.

3) Maakuntasuunnitelmiin tulee laatia ympäristötietoisuuden parantamiselle ja ympäristökasvatukselle selkeät ja konkreettiset linjaukset, toimenpiteet ja seurantajärjestelmä.

4) Maakunnissa toimivien alueellisten ympäristökasvatuksen yhteistyöverkostojen jatkuvuus ja toimintaedellytykset tulee turvata ja uusien verkostojen perustamista tukea. Lain edellyttämän yhteistyön turvaamiseksi tulee jokaiseen yhteistyöverkoston nimetä ELY-keskuksen ja maakunnan liiton edustajat.

¹ Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista 20.11.2009/897

² Laki alueiden kehittämisestä 29.12.2009/1651

Helsingissä 15.6.2010

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura
Tarja Heinonen, puheenjohtaja

Suomen luonnonsuojeluliitto
Risto Sulkava, puheenjohtaja

Luonto-Liitto
Mauno Särkkä, puheenjohtaja

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
ympäristökasvatuksen valtakunnallinen koordinaattori
Anna-Liisa Kiiskinen

Jakelu:

ELY-keskukset: ylliohtajat sekä Ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueiden johtajat

Maakuntien liitot: maakuntajohtajat ja ympäristövastuuhenkilöt

LIITE 1

Lait, sopimukset, ohjelmat ja asiakirjat, jotka velvoittavat ympäristökasvatuksen, ympäristötietoisuuden ja -vastuullisuuden edistämiseen.

- Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista 20.11.2009/897: *Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten tehtävänä on"tuottaa ja jakaa ympäristöä koskevaa tietoa sekä parantaa ympäristötietoisuutta".*
- Laki alueiden kehittämisestä 29.12.2009/1651: Lain perustelut (10 §): Maakuntien liitoilla on yhteensovitus tehtävä, joka koskee (mm.) alueellisten ympäristötietoisuus- ja ympäristökasvatussuunnitelmien laatimista ja suunnittelun yhteensovittamista maakunnan suunnittelun kanssa.
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007: Ympäristökasvatuksen edistäminen on kirjattu sekä ympäristöpolitiikan että koulutus- ja tiedepolitiikan alle - *"Vahvistetaan ympäristökasvatuksen asemaa." Lisäksi ohjelmassa todetaan, että kansallinen kestävä kehityksen strategia toimeenpannaan.*
- Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. Kansallisen kestävä kehityksen strategia (2006). Mm. *"Kestävä kehitys tulee saada painoalueeksi opetusala ja varhaiskasvatusta koskeviin strategioihin ja tuki kasvatukselle ja koulutukselle muiden hallinnonalojen ja toimijoiden strategioihin."* (s.123)
- Kestävä kehitys edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006–2014. Kestävä kehityksen toimikunnan koulutusjaosto. *Strategiassa esitettyjen kehittämiskohteiden toimeenpanon on sisällytetty Kansalliseen kestävä kehityksen strategiaan* (s.112-123) ja sen kautta hallitusohjelmaan.
- Nuorisolaki: 7 § (2006) *Yksi osa-alue kunnan nuorisotyössä ja – politiikassa on nuorten ympäristökasvatus.*
- YK:n Kestävä kehitys edistävän koulutuksen vuosikymmen 2005–2014 (Decade of Education for Sustainable Development) *Tavoitteena saada kestävä kehitys maailman kaikkien valtioiden opetusjärjestelmiin vuosikymmenen kuluessa.*
- Kestävä kulutuksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU) ehdotus kansalliseksi ohjelmaksi *"Vähemmästä enemmän ja paremmin."* (2005) *Kasvatus ja koulutus ovat keskeisiä mahdollisuuksia muuttaa nyky-yhteiskunnan toimintaa kestävämpään suuntaan. Osana ohjelmaa edistetään ympäristökasvatusta. Ohjelmassa todetaan ensimmäisen kerran ympäristökasvatuksen alueelliset yhteistyöryhmät ja kehittämiskeskusverkostot.*
- Kasvata, ennaltaehkäise, valvo, korjaa. Alueellisen ympäristökasvatusyhteistyön kehittämissuunnitelma. "Maakuntaralliraportti". Anna-Liisa Kiiskinen & Jani Karjalainen. Suomen ympäristö 47/2006. Keski-Suomen ympäristökeskus. Julkaisu sisältää *alueellisen ympäristökasvatusyhteistyön perusteet: alueelliset yhteistyöryhmät, kehittämissuunnitelmat ja ideoita kehittämis-/osaamis-/resurssikeskuksiksi.*
- Århusin sopimus. (2004) *Sitoudutaan edistämään ympäristökasvatusta sekä kansalaisten tietoisuutta ympäristöasioista ja omista vaikutusmahdollisuuksista.*
- Perusopetuksen (2004) ja lukion (2003) opetussuunnitelmien perusteet. *Kestävä kehitys on oma aihekokonaisuus, jota tulee noudattaa kaikkien oppiaineiden opetuksessa.*
- YK:n Johannesburgin julistus kestävästä kehityksestä (2002). *Määriteltiin opetus ja koulutus ratkaiseviksi tekijöiksi kestävä kehityksen päämäärien edistämiseksi.*
- Baltic Agenda 21E, Itämeren maiden opetusministerit (2002). *Määrittelee koulutuksen yleistavoitteeksi sellaiset valmiudet, että kaikki kykenevät tukemaan kestävä kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken väestön tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.*
- EU:n kuudes ympäristöä koskeva toimintaohjelma (2002). *Tavoitteena lisätä kansalaisten tietoisuutta ympäristökysymyksistä sekä panostetaan ennaltaehkäisyyn ja osallistumismahdollisuuksien kehittämiseen.*
- Rio de Janeiro, YK:n ympäristö - ja kehityskonferenssi, toimintaohjelma Agenda 21, 1992. *Muodosti tärkeän pohjan kestävä kehitystä edistävän koulutuksen suunnittelulle koko maailmassa.*